

GLASBILA S TIPKAMI

REFERAT

DOBRNA, FEBRUAR 2013

KAZALO

1.UVOD.....	3
2.ZGODOVINA GLASBIL.....	4
2.1 KLAVIKORD.....	4
2.2 VIRGINAL.....	5
2.3 ŠPINET.....	6
2.4 ČEMBALO.....	6
2.5 HARMONIJ.....	7
2.6 ČELESTA.....	7
3. VRSTE GLASBIL.....	8
3.1 KLAVIR.....	8
3.1.1PIANINO.....	9
3.2 HARMONIKA.....	10
3.2.1 KLAVIRSKA HARMONIKA.....	10
3.2.2 DIATONIČNA HARMONIKA.....	11
3.2.3 KROMATIČNA HARMONIKA.....	12
3.3 ORGLE.....	13
3.4 SINTETIZATOR.....	14
4.DELI GLASBIL.....	15
4.1KLAVIATURA.....	16
5.ZAKLJUČEK.....	17
6.VIRI IN LIRETATURA.....	18

1.UVOD

Predstavila bom referat o glasbilih s tipkami. Za glasbila s tipkami sem se odločila, ker tudi jaz igram harmoniko in me še zanima kaj več o glasbilih s tipkami.

Zanima me predvsem zgodovina teh glasbil.

Za glasbila s tipkami je značilno, da so strune pripete v večji ali manjši omarici, ki je obenem zvočni rezormator. Posebne priprave udarijo struno in zazveni. V 15. stoletju so strunam dodali tudi tipke. Uporaba tipk za igranje na strune pa je pripeljala do razvoja hišnih glasbil z večjimi izraznimi možnostmi. Med najstarejše predhodnike spada monokord, ki je bil priprava za akustične poskuse. Nato pa so mu dodali tipke v obliki vzvodov in tako je nastal polikord (v srednjem veku). To je bilo majhno glasbilo, ki so ga lahko nosili kar obešenega čez ramo.

2.1 KLAVIKORD

Klavikord je najverjetneje nastal v 12. stoletju, njegov razvoj pa je trajal kar 6 stoletij. Klavikord pa na zgradbo delimo na dve obdobji. Najprej je bil do začetka 18. stoletja vezani klavikord, to pomeni da je bilo več tangent (kovinska ploščica) za eno struno. Nato pa je do začetka 19. stoletja nastal nevezani klavikord, ki je imel toliko tipk kot strun.

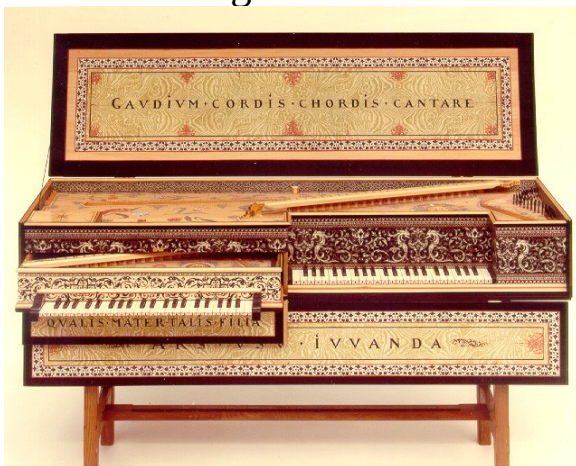
SLIKA 1: Klavikord

2.2 VIRGINAL

Virginal je bil zelo priljubljen v začetku 17.stoletja.Postal je izredno pomemben za razvoj klavirske igre,saj so se z njim razvili tudi številni novi in različni prijemi,pomemben pa je bil tudi za razvoj oblike.

SLIKA 2:Virginal

SLIKA 3:Virginal z dvojno klaviaturo

Špinet je pomanjšana oblika čembala. Grajen je bil v obliki majhne omare, da so ga lahko lažje pospravili.

SLIKA 4: Špinet

2.4 ČEMBALO

Gradili so tudi večje in težje instrumente. Tak instrument je bil čembalo. V obdobju med 16. in 18. stoletjem je bil najpogostejši predhodnik klavirja. Imel je obliko današnjega klavirja. Največja pomanjkljivost čembala pa je bila, da se z močjo udarca na tipko jakost tona ni spremenila. Razlika med čembalom in klavirjem pa je ta, da ima čembalo črne tipke na spodnjih tipkah, bele tipke pa ima na zgornjih tipkah, ravno nasprotno kot pri klavirju. Čembalo je bil zelo priljubljen v dobi baroka, zato še danes nanj izvajajo baročna dela.

SLIKA 5: Čembalo

6

2.5 HARMONIJI

Harmonij so izumili v starem veku. Zelo priljubljen je bil v Indiji, kamor so ga prinesli misionarji. Danes ga imajo v Indiji za svoje nacionalno glasbilo. Je predhodnik klavirske harmonike.

SLIKA 6: Harmonij

2.6 ČELESTA

Čelesta je dokaj mlad inštrument. Leta 1886 ga je v Parizu skonstruiral Auguste Mustel. Klaviatura je s svojim mehanizmom podobna klavirski, le da s poenostavljenim delovanjem, pri čemer kladivca udarjajo na kovinske ploščice. Vsaki kovinski ploščici kot resonator pripomore majhna lesena škatlica, ki ton ojača. Čelesta ima eno pedalo.

SLIKA 7: Čelesta

3. VRSTE GLASBIL

Glasbila s tipkami so tista, ki imajo klaviaturo, glasbenik pa igra s pritiski prstov na tipke. V kategorizacijah glasbil so najbolj nekonsistentna skupina, saj jih ne povezujejo skupne akustične značilnosti.

3.1 KLAVIR

Klavir je od 18. stoletja eden najbolj razširjenih glasbil. Prvi klavir pa je izdelal Bartolomeo Christofori leta 1709. Razvil se je iz čembala in špineta.

Poznamo več vrst klavirja:

- koncertni klavir
- salonski klavir
- posebna manjša zvrst

Klavir je sestavljen iz okvirja z napetimi strunami, resonančnega dna, klaviature z mehanizmom ter sistemom pedal. Trup na treh nogah, ki mu daje značilno obliko, služi le za namestitev vseh sestavnih delov in pri nastanku zvoka pa nima posebne vloge.

SLIKA 8:Koncertni klavir

3.1.1 PIANINO

Pianino je manjši klavir, pri katerem so strune obrnjene vertikalno. Njegova oblika je vodoravna in zavzame manj prostora kot klavir. Njegovo delovanje pa je bolj zapleteno. Vse do konca 18. stoletja je bil pianino le vodoravni klavir postavljen navpično. Nato pa so v začetku 20. stoletja na Duanju in v Philadelphii razvili manj okorni različici pianina. Takrat je bil pianino tako priljubljen, da so ga vgrajevali celo v postelje in drugo pohištvo. Pianino nima tako močnega zvoka kot klavir, a je vseeno danes eden najpomembnejših glasbil v jazz glasbi.

SLIKA 9: Pianino

Harmonika je nedvomno eden najbolj priljubljenih inštrumentov. Leta 1822 jo je sestavil Nемеc Friedrich Buschmann. Nato pa se je hitro razširila po vsej Evropi. Poznam pa več vrst harmonik:

- klavirska harmonika
- diatonična harmonika
- kromatična harmonika

3.2.1 KLAVIRSKA HARMONIKA

Klavirska harmonika je nastala konec 19. stoletja. Sestavljajo jo črno-bele tipke (tako kot pri klavirju) na levi strani pa so basi. Imamo več velikosti klavirskih harmonik vse od 40 pa do 120 basne harmonike. Ta vrsta harmonike je primerna tako za solistično glasbilo kot tudi komorne skupine, orkestre. Klavirska harmonika je eden najbolj pomembnih inštrumentov alpskega stila narodno zabavne glasbe. Iz te harmonike pa se je razvila tudi bas harmonika, s katero lahko igramo nižje tone in nima basov.

SLIKA 10:80-basna klavirska harmonika

3.2.2 DIATONIČNA HARMONIKA

Diatonična harmonika (tudi frajtonerica, gumbna ali prostotonska harmonika) je v osnovi ljudsko glasbilo. Namesto črno-belih tipk ima gumbe pri basih pa ima malo drugačne gumbe kot pri klavirski harmoniki in tudi manj jih je. Ton se pridobiva isto kot pri klavirski harmoniki (z vlečenjem meha). Pri starejših diatoničnih harmonikah zanihata dva jezička za vsak ton, pri novejših pa celo trije. Starejše diatonične harmonike so enovrstne ali dvovrstne, novejše pa premorejo tudi štiri vrste gumbov na melodični strani. Diatonična harmonika je zelo pomembna v narodno zabavni glasbi. Še posebej v ansamblih (kot so Ansambel Lojzeta Slaka, Ansambel Franca Miheliča in drugi).

SLIKA 11: Diatonična harmonika

SLIKA 12: Lojze Slak z diatonično harmoniko

Kromatična harmonika je tip harmonike, ki združuje diatonično in klavirsko harmoniko v eno. Na desni strani ima gumbe (tako kot pri diatonični harmoniki) na levi strani pa ima popolnoma enake base kot so pri klavirski harmoniki.

SLIKA 13: Kromatična harmonika

SLIKA 14: Harmonikarski orkester, tudi z kromatično harmoniko.

Orgle so največji in najbolj zapleten inštrument. Prve orgle je leta 246 pr.n.št. sestavil izdelovalec igrač Ktesibos iz Aleksandrije. V svojem razvoju so doživele nešteto izboljšav, a je princip ostal enak: vrsta piščali, povezana z rezervoarjem stisnjenega zraka. To da so orgle cerkven inštrument ne drži povsem, saj so jih Rimljani uporabljali pri gladiatorskih bojih, nato pa so jih uporabljali na srednjeveških dvorih, bile so znak bogastva. Danes pa orgle uporabljajo predvsem v cervah. Največje orgle v Sloveniji so v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma.

SLIKA 15: Orgle v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma.

Prvi sintetizator je izdelal Robert A. Moog leta 1964. Sintetizator ustvarja zvok elektronsko, s pomočjo elektronskih vezij. Tipke ima iste kot klavir.

SLIKA 16: Sintetizator

SLIKA 17: Sintetizator Moog

Vsa glasbila pa imajo tudi svoje sestavne dele.

KLAVIR:resonančni trup,okvir,strune,črno-bele tipke, omara, mehanika,pedala

KLAVIRSKA HARMONIKA:črno-bele tipke,basi,meh, registri,okvir

BAS HARMONIKA:isto kot pri klavirski harmoniki samo da je brez basov

DIATONIČNA HARMONIKA:gumbi,meh,okvir,basovski gumbi

KROMATIČNA HARMONIKA:gumbi(kot pri diatonični harmoniki),basi(takšni kot pri klavirski harmoniki), meh,okvir,registri

Vse vrste harmonike imajo tudi pasove,da harmonikaš harmonika ne pade.

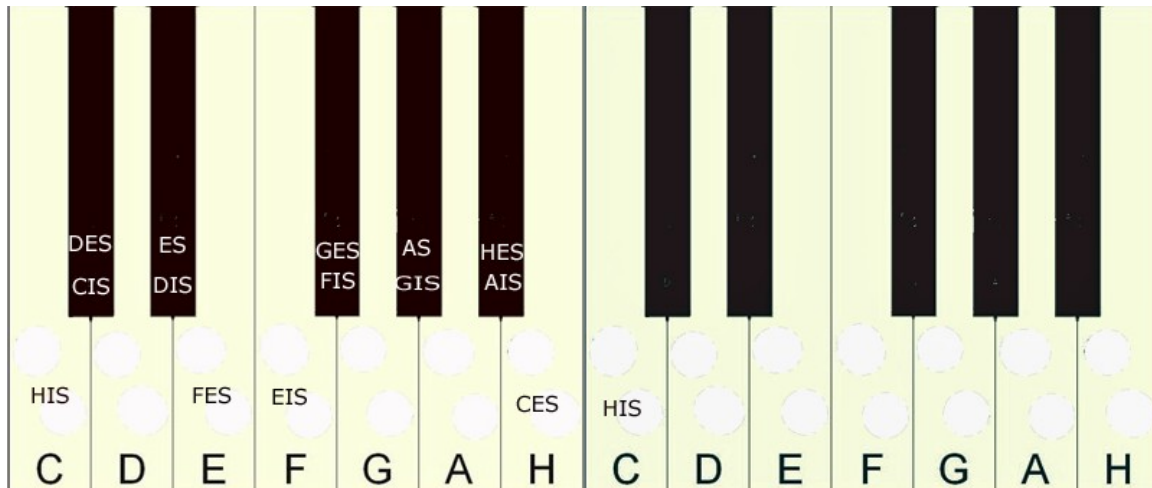

SLIKA 18:Pasovi za harmoniko

ORGLE:piščali,črno-bele tipke,registri,nožne tipke,okvir

SINTETIZATOR:črno-bele tipke,elektronska vezja

Klaviatura je skupina črnih in belih tipk, razvrščenih v točno določenem zaporedju. Pri glasbilih s tipkami je sestavni del vseh glasbil razen diatonične in kromatične harmonike.

SLIKA 19: Klaviatura s poimenovanimi toni

Pri izdelavi referata sem se naučila veliko novega. Zelo sem bila presenečena nad zgodovino teh glasbil in ,da so se razvila že tako zgodaj.

PESEK, Albinca. 2012. Indija. V: *Glasba danes in nekoč in danes*
7. Ljubljana: Rokus Klett. str. 19.

SPLETNI VIRI:

Bas harmonika [online]. 2008. [Posneto: 21.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: http://sl.wikipedia.org/wiki/Bas_harmonika

Čembalo [online]. 2012. [Posneto: 20.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://sl.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cembalo>

Čelesta [online]. 2013. [Posneto: 20.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://sl.wikipedia.org/wiki/%C4%8Celesta>

Diatonična harmonika [online]. 2012. [Posneto: 21.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: http://sl.wikipedia.org/wiki/Diatoni%C4%8Dna_harmonika

Glasbila s tipkami [online]. 2013. [Posneto: 20.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: http://sl.wikipedia.org/wiki/Glasbila_s_tipkami

Harmonika [online]. 2010. [Posneto: 21.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.gskranj.net/harmonika>

Harmonika [online]. 2013. [Posneto: 21.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Harmonika>

Klavir [online]. 2005. [Posneto: 20.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.o-cerkvenjak.mb.edus.si/klavir.pdf>

Klavir [online]. 2013. [Posneto: 20.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Klavir>

Klaviatura [online]. 2013. [Posneto: 22.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Klaviatura>

Klavirska harmonika [online]. 2012. [Posneto: 21.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: http://sl.wikipedia.org/wiki/Klavirska_harmonika

Kromatična harmonika [online]. 2012. [Posneto: 21.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: http://sl.wikipedia.org/wiki/Kromati%C4%8Dna_harmonika

Mehanizem klavirja [online]. 2010. [Posneto: 20.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.gskranj.net/klavir>

Orgle [online]. 2010. [Posneto: 21.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.gskranj.net/orgle>

Orgle [online]. 2013. [Posneto: 21.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Orgle>

Sintetizator [online]. 2013. [Posneto: 22.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Sintetizator>

Špinet [online]. 2012. [Posneto: 19.2.2013]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Spinet>